

Verlag

Programmaraad Bodembeheer

Datum: 5 december 2022
Tijd: 9.30 - 12.30 uur
Plaats: Vergadercentrum Vredenburg, Utrecht

Aanwezig:

Jan Fokkens - VNO-NCW	Rachelle Verburg (voorzitter)
Dirkjan Reijersen van Buuren – vml. BOG	Marjon Verhoeven – KOBO-HBO
Henk Oort – VvMA, VKB, NL Ingenieurs	Mark van Lokven - UvW
Ronald Cornelisse - OMWB	René Zijlstra – Rijksvastgoedbedrijf
Hans Boer – VA	Henk Koster– SIKB
Frank Agterberg – Branchevereniging Bodemenergie	Annelies de Graaf (secretaris) - SIKB
Mathijs van de Waardt – IenW (gast)	

Afwezig:

René Smolders – VNG Web	Joop Jansen – NVPG, Bouwend NI
Thom Maas - RWS Bodem+	

Actie
door:

1. Opening en vaststellen agenda

Rachelle Verburg opent de vergadering. De agenda is vastgesteld, met toevoeging bij agendapunt 3 van bespreking van het signaal dat Frank Agterberg voorafgaand aan de vergadering heeft rondgemaild m.b.t. bodemenergiesystemen in Kamerbrief 'Water en bodem sturend'.

Er is kennis gemaakt met twee nieuwe leden van de Programmaraad Bodembeheer:

- Dirkjan Reijersen van Buuren volgt Otto Feenstra op als vertegenwoordiger van de grondbanken. Hij is directeur bij Grondbalans in De Meern. De BOG (Branche Organisatie Grondbanken) wordt opgeheven en gaat vooralsnog door als informele klankbordgroep. De komende weken komt er meer duidelijkheid over de toekomstige status.
- Ronald Cornelisse volgt Edwin Jansen op als vertegenwoordiger van de Omgevingsdiensten. Hij is werkzaam bij Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant als coördinator voor toezicht op gesloten bodemenergiesystemen en toetser van meldingen daarvoor.

2. Ontwikkelingen beleid en normstelling ZZS in bodem, grondwater, bagger en bouwstoffen

Mathijs van de Waardt, Teamcoördinator Stoffen Bodem bij het Ministerie van I&W, is op verzoek van de programmaraad te gast om een toelichting te geven op de ontwikkelingen bij het Rijk m.b.t. PFAS en niet-genormeerde stoffen in bodem, waterbodem, grondwater en bouwstoffen. Zijn presentatie is na afloop van de vergadering met leden van de programmaraad gedeeld. In de presentatie kwamen onder meer de volgende zaken aan de orde:

- Het **Handelingskader PFAS** geeft invulling aan de zorgplicht onder meer van de Wet bodembescherming. Er kan gemotiveerd van afgeweken worden, totdat het in de regelgeving is opgenomen. Het handelingskader vormt de basis voor de toekomstige normering in wetgeving. Voor de toekomstige normering wordt in het RIVM-onderzoek o.a. onderzocht of

een som-normering voor PFAS mogelijk is.

- De KRW-doelstelling voor PFOS in oppervlaktewater (0,65 ng/l in 2027) is moeilijk te bereiken in Nederland, doordat deze stof, net als ander PFAS, makkelijk uitspoelt. België-Vlaanderen is ook bezig met een handelingskader, dat lijkt op het Nederlandse Handelingskader PFAS. Vlaanderen loopt er ook tegen aan dat de KRW-normen niet haalbaar zijn. Nederland en Vlaanderen gaan dit samen bespreken, en zullen als onderdeel daarvan ook met de Europese Commissie het gesprek aangaan.
- **Algemene methodiek niet-genormeerde stoffen (AMNS):** Onderdeel van het I&W-project om te komen tot een AMNS is een 'pilot monitoring' die door RIVM uitgevoerd zal worden. De looptijd is 2023-2024. Daarin zal ervaring worden opgedaan met landsdekkend meten conform het AW2000-onderzoek (voorlopige aantallen (kan nog afwijken): 100 locaties landelijk gebied, 100 locaties stedelijk gebied, 280 locaties waterbodembodem). Ook wordt een methode ontwikkeld om snel een indicatieve risico-grenswaarde te kunnen afleiden. Dit moet stagnatie in het grondverzet zoveel mogelijk voorkomen, waarbij mens en milieu wel beschermd worden. Ten slotte wordt een wegwijzer voor inbedding in bodembeleid ontwikkeld. Het concept komt in 2023 gereed voor consultatie, eerst bij bevoegde gezagen, daarna bij marktpartijen.
- **Risicotoolbox nieuwe stoffen (RTB-NS):** RIVM ontwikkelt deze. Doel is om deze eind 2024 gereed te hebben. Voorafgaand daaraan zal begin 2023 een portal met zoekfunctie voor risico-informatie over ZZS beschikbaar komen. Eind 2023 zal een prototype voor beoordeling van nieuwe stoffen (NS) gereed zijn.
- **PFAS-bronbeleid, impulsprogramma Chemische stoffen:** Nederland werkt met Duitsland, Denemarken, Noorwegen, Zweden aan een verbod op productie en gebruik van PFAS. Hiertoe bereiden deze lidstaten een voorstel aan Europese Commissie voor, voor wijziging van REACH. Planning is om maart 2024 het wijzigingsvoorstel in te dienen. Voor het eind van 2022 wordt een [brief over het Impulsprogramma Chemische Stoffen naar de Tweede Kamer](#) gestuurd. [Noot: deze kamerbrief is op 12 december 2022 verzonden.]
- **Overige ontwikkelingen:**
  - In juli 2022 is een verbod op PFAS in voedselcontactmaterialen van kracht geworden.
  - Het EFSA-vervolgonderzoek is gericht op de volksgezondheid. RIVM analyseert de blootstelling via voedsel en drinkwater, en zal scenario's doorrekenen om de blootstelling van mensen aan PFAS te verminderen. Tevens is monitoring van de blootstelling voorzien. Dit onderzoek wordt uitgevoerd in opdracht van de ministeries van VWS en IenW.
  - In het Actieprogramma PFAS wordt samen met bedrijfsleven gewerkt aan reductie van gebruik van PFAS in materialen. Bewustmaken van bedrijven is hier een onderdeel van.

Reacties van de Programmaraad Bodembeheer:

De programmaraad pleit om bij het vervolgtraject naar de wettelijke verankering van het Handelingskader PFAS, en bij de ontwikkeling van de algemene methodiek voor niet-genormeerde stoffen:

- De implicaties voor de uitvoeringspraktijk vanaf het begin te betrekken bij de normstelling, en niet pas na het afleiden van risico-gebaseerde normen. Voorkom dat het traject hetzelfde verloopt als bij PFAS: eerst een norm afleiden, vervolgens het probleem voor de uitvoering zien ontstaan, en dan een oplossing daarvoor ontwikkelen.
  - Voor het bedrijfsleven zijn de KRW-normen voor PFAS niet haalbaar.
  - De detectiegrenzen van de laboratoria gaan steeds verder naar beneden (nu: ordegrutte nanogrammen). Mede daardoor vinden we steeds meer nieuwe stoffen in het milieu. Als we voor alle nieuwe stoffen beleid maken zonder naar de effecten op de praktijk te kijken

gaat Nederland eens in de 3 jaar op slot vanwege een nieuwe stof.

- Betrek daarom de uitvoerende partijen vanaf nu in het traject, en neem hun input daadwerkelijk mee bij de afwegingen.
  - De grondbanken, afvalverwerkende bedrijven, Rijksvastgoedbedrijf en andere grote grondeigenaren zoals Staatsbosbeheer, zijn nu niet betrokken. Deze partijen kunnen de implicaties van normen voor de praktijk duiden.
  - De ervaring van de afvalverwerkende bedrijven en het opdrachtgevend bedrijfsleven bij het Handelingskader PFAS was dat ze wel werden geconsulteerd, maar er niets met hun inbreng werd gedaan.
  - Het beeld is dat lenW in zichzelf gekeerd is en het zelf wil oplossen, en hierbij alleen met de koepels zoals VNO/NCW, IPO, VNG spreekt.
  - Wens: Stel een regievoerder hiervoor aan.
- Flexibiliteit in de normstelling is wenselijk: Er is nu alleen een samenstellingsnorm. Als we PFAS (of andere NS) zouden kunnen binden aan grond zodat het niet uitloopt, dan is een emissienorm wenselijk om de toepassing van partijen waarin PFAS (of andere NS) is gebonden (geïmmobiliseerd) mogelijk.
- Of som-normen voor PFAS meer ruimte geven voor de uitvoering moet nog worden bezien:
  - In de bovengrond treffen we vooral PFOA aan. In waterbodems en op specifieke locaties met voormalig gebruik treffen we PFOS aan. Als daar aparte som-normen voor komen, is toepassen van baggerspecie op de landbodem en vice versa niet meer mogelijk.
  - Voor minerale olie hadden we ook een som-parameter. Dat leidde juist te problemen in de uitvoeringspraktijk. Om dit te voorkomen zijn daarvoor juist normen voor subgroepen met vergelijkbare kenmerken ontwikkeld.
- Kijk ook naar een kader voor saneren van met PFAS-verontreinigde grond. Daar zitten we allemaal op te wachten. Dat er nu bij PFAS boven de achtergrondwaarde een zorgplicht-sanering (art. 13 Wet bodembescherming) uitgevoerd moet worden, zoals gesteld in de presentatie, is nog nooit gecommuniceerd. De eisen van de bevoegde gezagen lopen uiteen.
- Maak gebruik van de data die bij de uitvoerende bedrijven en instanties beschikbaar is.
  - 100 monsters om een achtergrondwaarde te bepalen is heel weinig.
  - Bij het bedrijfsleven is veel data beschikbaar. Van de monsters die door de laboratoria worden onderzocht zijn de x-y-coördinaten beschikbaar bij de uitvoerende bedrijven.

Reactie Mathijs van de Waardt:

- We zijn juist met de algemene methodiek begonnen om PFAS-situatie, waarbij grote stagnatie in grondverzet optrad, te voorkomen. Hiervoor wil lenW graag samenwerken met de markt. De presentatie ging in op de algemene lijnen van de methodiek. Met het Handelingskader, dat nog onder de zorgplicht valt en niet in regelgeving is opgenomen, hebben we nog flexibiliteit. Voor de normstelling zullen we uitvoerbaarheid ook meenemen in de afweging.
- Voorbereiding van een kader voor sanering van met PFAS verontreinigde grond start begin 2023. We doen een rondgang langs de partijen om nadere invulling te geven aan de zorgplicht. Ook stellen we een interventiewaarde vast. Nu zijn er al INEV's om de bevoegde gezagen hierbij te helpen.
- RIVM gebruikt onderzoeksresultaten van derden bij het opstellen van het landelijk beeld PFAS. Zie de website van RIVM (<https://www.rivm.nl/pfas/bodem/vragen-en-antwoorden-pfas-in-grond-en-bagger>): "Resultaten van onderzoeken naar PFAS (Per- en polyfluor-alkylstoffen) in grond, bagger of grondwater kunnen worden ingediend via pfas@rivm.nl."

Overige vragen:

- Mark van Lokven: Hoe ziet I&W de link met circulaire economie?
Mathijs van de Waardt: Je wilt naar circulair, maar het moet wel verantwoord zijn om te hergebruiken in plaats van storten.
- Rachelle Verburg: KRW en EFSA lijken te leiden tot strenge normen. Hoe kijkt IenW daar tegenaan?
Mathijs van de Waardt: In overleg met de Europese Commissie wordt hier verdere uitwerking aan gegeven. Nederland is niet tegen de waterkwaliteitsnormen, maar het moet wel uitvoerbaar zijn.

Vervolgactie voor SIKB:

- Mark van Lokven: voor SIKB zijn de kwaliteitsborging van monsternamen en analyse van Nieuwe Stoffen relevant. SIKB kan hier gelijktijdig met traject van het Rijk uitwerking aan geven.
RWS doet proeven met monsternamen, met namen voor bepaling van microplastics.

3. Stand van zaken IenW-programma Versterking Kwalibo-stelsel en advies Programmaraad bodembeheer

Voortgang van het programma:

- Jan Fokkens: De echte discussiepunten worden vooruit geschoven. Dit is ook aangegeven in een gesprek met Jaap Slootmaker van I&W tijdens een overleg met kernteam verbeteren bodemstelsel.
De oorzaak is een tekort aan menskracht bij Rijk en bedrijfsleven.
- Henk Koster: Eind oktober heeft hij, mede naar aanleiding van de vorige vergadering van de programmaraad, de zorgen over de voortgang (planning onder druk), de governance (wie betrek je), en de agendering van de 26 verbeterpunten gedeeld met I&W.
Bij het Spoor Kwalibo is de voortgang goed.
Het VTH-spoor met de risicosturingsanalyse voor 5 ketens vordert minder. Henk Koster stelt vraagtekens bij de selectie van de 5 ketens. De vraag is nog wat je hieruit voor andere risico's leert, en of de uitkomsten voor de 5 ketens ook input leveren voor andere ketens. In klankbordgroep op 29 november 2022 heeft Henk Koster aangegeven dat er naast de 5 onderzochte ketens andere ketens zijn die beschouwd moeten worden. Daar wordt nog niets mee gedaan.
- Ronald Cornelisse: Heeft meegedaan aan de risicosturingsanalyse voor gesloten bodemenergiesystemen. Daarbij werd de focus door ILT nauw gehouden, namelijk gericht op risico's van belasting van grond en grondwater met verontreinigde stoffen. Er was geen aandacht voor interferentie en rendement en daaraan gerelateerd de kwaliteit van ontwerp en beheer van de systemen.

'Ordenende principes' i.k.v. Leidraad voor de inhoud van normdocumenten:

Henk Koster presenteert de stand van zaken. De presentatie is na afloop van het overleg gedeeld met de programmaraad.

Henk Koster bij sheet 9 'Discussiepunten': NEN-normen in bijlage D van de Regeling bodemkwaliteit zijn geen onderdeel van Kwalibo. Hoe verhoudt zich dat met het geval als een BRL of protocol naar de NEN-norm verwijst?

Op de vraag van Henk Koster waar de programmaraad knelpunten ziet, zijn geen knelpunten

benoemd.

Mark van Lokven vraagt of handreikingen een plek in de discussie over de leidraad hebben. Henk Koster geeft aan dat dit niet het geval is. De leidraad gaat alleen over de normdocumenten en regelgeving.

Vervolgactie: In de volgende vergadering op 20 maart 2023 de concept-leidraad agenderen.

RV,
AndG

Bodemenergiesystemen in Kamerbrief 'Water en bodem sturend'

Voorafgaand aan de vergadering heeft Frank Agterberg een concept-reactie van de Branchevereniging Bodemenergie rondgemaild n.a.v. de tekst m.b.t. bodemenergiesystemen in de [Kamerbrief Water en bodem sturend](#) van 25 november 2022.

Toelichting door Frank Agterberg:

Bodemenergie is in de kamerbrief als enige techniek benoemd waarvoor maatregelen nodig zouden zijn om de grondwaterkwaliteit te beschermen. Het gaat om belangen klimaatkoord versus drinkwater. Voor bodemenergie gelden zeer gedetailleerde protocollen. Deze worden zichtbaar ter discussie gesteld. Probleem zit in de gebrekkige handhaving. Overheden gaan zelf regels maken. Provincie Noord-Brabant heeft beleid voorbereid waarin voor gesloten bodemenergiesystemen niet meer dieper geboord mag worden dan de (plaatselijk ondiepe) kleilaag boven de strategische drinkwatervoorraad. Hierdoor groeit het aantal nieuwe bodemenergiesystemen niet meer.

De input voor deze tekst komt van de Studiegroep Grondwater o.l.v. het Ministerie van I&W. De Branchevereniging Bodemenergie zit hier niet in. VEWIN en individuele drinkwaterbedrijven zitten wel in deze Studiegroep, evenals een IPO-vertegenwoordiger uit Noord-Brabant. Er wordt door partijen selectief geshopt in (verouderde) onderzoeksrapporten. In augustus stuurde de Studiegroep een paragraaf aan de Branchevereniging Bodemenergie toe met 24 uur reactietijd. De Branchevereniging Bodemenergie heeft medewerking aan de studiegroep aangeboden, maar daar is niets mee gedaan. Vanuit de Branchevereniging Bodemenergie doet Frank Agterberg een noodkreet om steun.

Reacties:

- Ronald Cornelisse: Volledig eens met Frank Agterberg. Er zijn wel reacties op het concept-beleid van Provincie Noord-Brabant geweest vanuit verschillende partijen, maar daar heeft de provincie niets mee gedaan. De kapstok voor het beleid in Noord-Brabant is drinkwaterbescherming (KRW): zowel in de grondwaterbeschermingsgebieden als van de Strategische drinkwatervoorraden (ASV-gebieden).
Door toezicht binnen ons werkgebied op de aanleg van de systemen zijn de risico's voor de ondergrond aanzienlijk verminderd.
- Henk Koster: De zorg van Frank Agterberg dat de protocollen ter discussie worden gesteld is ook voor SIKB een zorg. SIKB wil hierover een brief sturen aan en het gesprek aangaan met het Ministerie van I&W, en ontvangt hiervoor graag eerst onderbouwing van Frank Agterberg.

HK

FA

De volgende elementen zijn belang voor de brief van SIKB aan I&W:

- Verzoek om te luisteren naar inbreng vanuit de sector;
- Lokaal verschillende regels werken belemmerend voor de energietransitie. Een level playing field is nodig met het oog op de vereiste snelheid van de energietransitie.
- Toezicht is onvoldoende, daardoor is er geen goed zicht op de huidige uitvoering. Het uit voorzorg weren van bodemenergie op die grond is niet acceptabel.
- De brief moet een generiek probleem betreffen en niet alleen over de problematiek in Noord-

Brabant gaan.

De [ILT-signaalrapportage Risico's bij de aanleg van gesloten bodemenergiesystemen](#) uit 2021 is mede aanleiding voor de zorgen bij rijk, decentrale overheden en de drinkwatersector. Ook relevant is de Stowa-publicatie [Deltafact Effecten van bodemenergiesystemen op de grondwaterkwaliteit](#), waarin de uitkomsten van alle beschikbare onderzoeken zijn gebundeld.

Concept-advies van de programmaraad m.b.t. de voortgang Programma Versterking Kwalibo-stelsel - reacties:

Henk Koster: Het advies voldeed toen we het bespraken in de programmaraad op 3 oktober. Daarna zijn de zorgen ingebracht bij I&W (zie pag. 4 van het verslag) en is door I&W actie genomen. Zie het voortgangsbericht Bart Crijns van I&W dat op verzoek van Thom Maas op 2 december is nagezonden aan de programmaraad.

Jan Fokkens: Belangrijkste knelpunten zijn gebrek aan kennis en uitvoeringskracht aan de kant van decentrale overheden. Dat blijkt ook uit de midterm-review van het VNG-programma regionale kennisschakels bodem. Daarnaast betreft het Ministerie van I&W de uitvoering onvoldoende.

Dirkjan Reijersen van Buuren: De grootste zorg voor het werkveld grondbanken is de kloof tussen theorie en praktijk. Dat leidt tot onbegrip en inefficiency. Er is gebrek aan vertrouwen in de uitvoering als gevolg van een paar gevallen die mis gaan. Reflex is dan om alles dicht te timmeren, de wet wordt doel. Dat moeten we niet doen, juist ruimte geven om zelf na te denken, de regelgeving gebruiken als middel en niet als doel. De echte problemen bespreken we niet.

Ronald Cornelisse: Er wordt ook gemarchandeerd, dat moeten we niet ontkennen.

Jan Fokkens: Boeven pak je niet met een protocol, maar met toezicht.

Hans Boer: Het eerste punt van het concept-advies is de basis, namelijk de aanbeveling om de governance van het programma te verbeteren door een stuurgroep in te richten waarin de betrokken partijen zijn vertegenwoordigd. Als dat geregeld is, is de rest van het advies niet nodig.

Henk Koster: De spanning zit er in dat het Ministerie van IenW zegt "We pakken onze sturende rol terug", maar daarbij over het hoofd zien dat het een publiek-privaat stelsel is.

Henk Oort: Er is afstemmingsoverleg tussen VVMA en VKB geweest. VVMA en VKB zijn gezamenlijk van mening dat adviestaken onder BRL hangen niet de goede weg is. Daarnaast zijn de huidige competentie-eisen, zoals 200 dagen meelopen voordat zelfstandig monsternamen mag worden gedaan, demotiverend voor werknemers.

Dirkjan Reijersen van Buuren: Eens met standpunt van VVMA en VKB. Adviestaken onder BRL hangen leidt er toe dat nog meer mensen nodig zijn om dit te controleren.

Rachelle Verburg concludeert dat het advies aangepast wordt op basis van de reacties en aangevuld wordt met het advies om voor het betrekken van de uitvoering de bestaande gremia te benutten, zoals de programmaraden van SIKB.

RV,
AndG

Vervolgactie: Voor het volgende overleg op 20 maart 2023 Bart Crijns van IenW uitnodigen.

AndG

4. De rol van SIKB in de kennisinfrastructuur van bodem

Het bestuur van SIKB heeft op 3 november jl. ingestemd met de notitie over de rol van SIKB in de kennisinfrastructuur voor bodem en archeologie 2022-2025.

Henk Koster geeft een toelichting op het doorlopen proces en de hoofdlijn van de notitie:

Het programmabureau van SIKB heeft op eigen initiatief nagedacht over de rol van kennis, omdat kennis essentieel voor de kwaliteit van de uitvoering. De wens is om kennis te laten stollen voor

de uitvoeringspraktijk, zonder daarbij onmiddellijk in protocollering schieten. SIKB werkt al samen met ENBO en is partner in de BodembreedAcademie. De ambitie is om ook duurzaamheid van de uitvoering vorm te geven. Op pagina 5 van de notitie staat hoe SIKB de ambities m.b.t. kennis wil operationaliseren. De notitie is op 3 november 2022 besproken in het SIKB-bestuur, waarbij het bestuur het volgende heeft aangegeven:

- Waarschuwing: sommigen zeggen: schoenmaker hou je bij je leest: kwaliteitsborging blijft de hoofdtaak van SIKB.
- Let ook op de 'retour-stroom', namelijk de terugkoppeling ervaringen uit de praktijk ophalen en doorvertalen naar de SIKB-documenten.
- Maak voor de kennisinfrastructuur van SIKB gebruik van de beschikbare gremia;
- Zorg dat je de kennis benut die aanwezig is bij private partijen.

Reacties:

- Mark van Lokven: Draait vanuit Noord-Brabant mee in de VNG-pilot voor regionale kennisschakelpunten bodem (RSP). Voor beleidsvorming moet worden aangehaakt bij ruimtelijke ordening. Het voorwoord in de meegezonden midterm-review van VNG is herkenbaar: de uitvoeringskracht bij gemeenten en omgevingsdiensten is beperkt. Dit is zorgelijk. De vraag is hoe je studenten enthousiast krijgt voor het werkveld.
- Dirkjan Reijersen van Buuren: Men het beu is dat het alleen om proces en bijzaken gaat tot in detail. Waar het echt om gaat, de inhoud, daar wordt niet in detail naar gekeken. Dat is juist wel waarom men in dit vak zit.
- Mensen zijn het ook beu, ze zijn onvoldoende bezig met wat we willen doen.
- Rachelle Verburg: Bij ons adviesbureau zien we veel instroom, bijvoorbeeld van afgestudeerden in ecologie en water, maar ook veel uitstroom.
- Ronald Cornelisse: Ook bij OMWB verlaten veel trainees na hun trainee-ship de organisatie.
- Marjon Verhoeven: Studenten willen werken aan verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving. Onderzoeken met protocollen zijn niet aantrekkelijk voor HBO- en WO-afgestudeerden.
- Henk Koster: Het is de vraag of je niet ook MBO-opgeleiden op dit werk kunt inzetten.
- Dirkjan Reijersen van Buuren: Moeten we wel kijken naar verdere verdichting van wetgeving, of moeten we kijken waar echt problemen liggen en daar aan werken als programmaraad?
- Ronald Cornelisse: De SKB-cahiers zijn een goed voorbeeld van kennis vastleggen en beschikbaar maken voor de uitvoeringspraktijk.

5. Concept-verslag 3 oktober 2022 en openstaande acties

Het concept-verslag van 3 oktober is ongewijzigd vastgesteld.

De actiepunten zijn wegens tijdgebrek niet doorgesproken.

6. Rondvraag/actualiteiten

Henk Koster:

- De informatiebijeenkomsten over aanpassingen SIKB-schema's aan de Omgevingswet op 10 en 11 oktober zijn met ruim 500 bezoekers goed bezocht. SIKB heeft positieve feedback ontvangen. Positief was dat lenW een goede rol had in het programma.
- Arie Deelen, voorzitter van het SIKB-bestuur, heeft aangekondigd dat hij met deze rol gaat stoppen. De procedure om een opvolger te zoeken is gestart.

Jan Fokkens: Verzoek om het SIKB-Congres voortaan op een andere locatie te houden.

Maaspoort is slecht bereikbaar met het openbaar vervoer.

Henk Koster meldt dat het SIKB-congres in 2023 op een beter bereikbare locatie wordt gehouden, namelijk in Congrescentrum 1931 in Den Bosch.

7. Sluiting

Rachelle Verburg dankt iedereen voor de bijdrage en sluit om 12.30 uur de vergadering.

Vergaderschema Programmaraad Bodembeheer 2023

maandag 20 maart 2023	9.30 – 12.30 uur	Vergadercentrum Vredenburg Utrecht
donderdag 22 juni 2023	13.00 – 16.30 uur	Vergadering met de Programmaraad Bodembescherming (locatie PM)
maandag 9 oktober 2023	9.30 – 12.30 uur	Vergadercentrum Vredenburg Utrecht
maandag 11 december 2023	9.30 – 12.30 uur	Vergadercentrum Vredenburg Utrecht